

дослідження доказів не відноситься до їх компетенції, то можливість вирішення проблеми таким шляхом є сумнівною.

Список використаної літератури:

1. Цивільне право України: курс лекцій. У 6-ти т. Т.5. Кн. 2. Договірне право: Ч. 1. Загальні положення та договори на передачу майна у власність /Р.Б. Шишка (керівник авт. кол.), Є.О. Мічурін та ін.; за ред. Р.Б. Шишки. – Харків: Еспада, 2006. – 336 с.
2. Козье Д. Электронная коммерция /Д. Козье: пер. с англ. – М.: Издательско-торговый дом «Русская Редакция», 1999. – 288 с.
3. Аляб'єва Н.В. Договір про надання послуг у мережі інтернет//Проблеми цивільного права та процесу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті професора О.А. Пушкіна (23 травня 2009 р.). – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – 436 с.
4. Кирилюк О.Ю. Договори, що укладаються з використанням електронних засобів зв'язку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / О.Ю. Кирилюк. – Київ, 2015. – 20 с.
5. Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 150-річчя від дня народження Є.В. Васьковського (Одеса, 8 квітня 2016 р.) /уклад.: І.В. Андронов, Н.В. Волкова, О.В. Сатановська. – Одеса: Юридична література, 2016. –112 с.
6. Степанов В.С. Договоры в сети Интернет: теория и практика /В.С. Степанов //Цивилистические записки. Выпуск 2. – М.: Статут, 2002. – 330 с.
7. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. /За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – 928 с.
8. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р.//Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №45. – Ст. 410.
9. <http://suddya.com.ua/news/pro-elektronni-dokazi-v-civilnomu-procesi>

Романадзе Луїза Джумберівна

к. ю. н., доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

**СПРАВА LOMAX V LOMAX ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПАРАДИГМИ
ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ПРАВІ АНГЛІЇ**

Трансформація цивільного судочинства у напрямі превалювання примирної функції правосуддя є очевидною тенденцією останніх десятиліть у державах Європи, що проявляється, насамперед, у поступовому реформуванні процесуального законодавства, переходу судів на функціонування за принципом «єдиного вікна» (англ. – multi-door courthouse), розвитку механізмів спрощеного вирішення спорів, стрімкого розвитку онлайн-судочинства тощо.

Паралельно із реформуванням цивільних процесуальних норм у державах Європи спостерігається все більша увага до популяризації медіації, зокрема, та застосування альтернативних, а не судових способів вирішення спорів взагалі. Водночас, досвід низки європейських держав із проведення комплексу заходів для підвищення затребуваності медіації та відповідного зниження завантаженості судів показав, що інформаційні заходи серед суспільства, юридичної та суддівської спільноти не призводять до відчутного ефекту, тому виникає потреба у внесенні змін до процесуального законодавства, а саме у запровадженні певного ступеню обов'язковості участі у медіаційній інформаційно-оціночній зустрічі (Англія та Уельс, Італія, Франція, Греція) та наданні суду більших повноважень щодо направлення сторін спору до альтернативних методів вирішення спору (далі – АВС). [1]

Беззаперечно, принцип добровільності є одним із наріжних для АВС, зокрема, медіації. Водночас, його реалізація насамперед виявляється при визначенні умов та укладенні угоди про вирішення спору, а також при прийнятті стороною спору рішення про участь в медіації, чи іншому альтернативному способі вирішення спорів. Таким чином, певний примус сторін до участі в інформаційно-оціночній зустрічі із медіатором, чи до участі у процедурі АВС є допустимим, до чого схиляється Суд справедливості ЄС та позиції численних науковців.

В Англії та Уельсі процедури АВС у цивілістичному процесі врегульовано Правилами цивільного процесу (The Civil Procedure Rules), при цьому суди також

користуються низкою затверджених правил, настанов та протоколів досудового врегулювання спорів (pre-action protocols).

Зокрема, роль суду полягає у спонуканні та заохоченні сторін спору до застосування АВС, якщо суд визнає це доцільним. Правила цивільної процедури також надають можливість призупинення судового розгляду на час проведення АВС. Широкий спектр АВС, що застосовуються в англійській правовій системі надано Г.Брауном та А.Мерріотом [2, с.15-27], серед яких і «попередня нейтральна оцінка» (early neutral evaluation, далі - ПНО). Такий спосіб вирішення спорів передбачає, що сторони спору передають спір незалежному експерту для формування попередньої оцінки позицій сторін у спорі (оцінка правових позицій, доказів, фактичних та технічних даних). Результати такої оцінки можуть набути обов'язкової юридичної сили виключно за рішенням сторін спору. При цьому здебільшого проведення ПНО допомагає звузити предмет спору та сприяє мирному його вирішенню.

Англійське законодавство передбачає, що ПНО може проводити як суддя (зокрема, у комерційних спорах), так і приватна незалежна третя особа [3]. З 2015 року положення Правил цивільного процесу вказує на таке повноваження суду як «вжиття будь-яких заходів чи винесення ухвали для сприяння першочерговій меті, включаючи ПНО для того, щоб допомогти сторонам вирішити спір мирним шляхом» [4]. При цьому Правила прямо не вказують на обов'язковість отримання згоди сторони спору щодо участі у ПНО, а позиція авторів The White Book (загальноновизнаного видання із коментарями процесуального законодавства) поступово змінювалася, від обов'язковості такої згоди у 2015 році до її відсутності у 2019 році [5]. При цьому визначальним є те, що 2019 року апеляційним судом було прийнято рішення у справі *Lomax v Lomax*, у тексті якого судді підтвердили необов'язковість згоди обох сторін спору при направленні їх судом на процедуру ПНО. Так, позивач у вказаній справі висловив бажання провести процедуру ПНО, від чого відповідач відмовився, а після відмови судді суду першої інстанції призначити вказану процедуру через

відсутність однозначного трактування вищезгаданих положень Правил цивільного процесу, позивач поскаржився до апеляційного суду. У свою чергу, відповідач посилався на прецедент – рішення у справі Halsey [7], де було висловлено позицію про примус до процедур ABC як перепону у доступі до правосуддя. Натомість, суддя у справі Lomax зазначив, що позиція суду у праві Halsey стосувалася медіації (суд має право активно заохочувати сторони спору розпочати процедуру ABC, зокрема, накладаючи грошові санкції за необґрунтовану відмову, але не має права чинити примусу), що мала відбуватися поза рамками судового процесу, а ПНО проводиться у рамках судового процесу. Більше того, виявилось, що один із суддів у колегії по апеляції справи Lomax, який брав участь у винесенні рішення у справі Halsey, висловив доцільність перегляду висловленої позиції з огляду на посилення позицій медіації у системі вирішення спорів [5].

Судове рішення у справі Lomax стало визначальним щодо зміни парадигми взаємовідносин судочинства та ABC, адже було визнано, що примусова участь сторін у такій процедури ABC як ПНО не є перепону у доступі до суду, є додатковим етапом судового процесу «який може допомогти у справедливому та розсудливому вирішенню спору» [5].

Рішення у справі Lomax також розглядається англійськими науковцями як правильний підхід до спірного питання про співвідношення певного ступеню обов'язковості ABC та забезпечення доступу до суду, оскільки сторони спору мають свободу вибору не бути зобов'язаними оцінкою експерта та повернутися до судового процесу для судового вирішення їх спору. Також Рішення у справі Lomax відіграло свою роль у зміні ставлення суддівського корпусу до ABC, зокрема, у справі Telecom Centre (UK) Limited v Thomas Sanderson Limited [2020] EWHC 368 (QB) суддя надала своє бачення механізму та цінності попередньої нейтральної оцінки, у справі McParland & Partners Ltd v Whitehead [2020] EWHC 298 (Ch) вбачається додатковий поштовх до перегляду позиції у справі Halsey.

Англійський досвід, який за багатьма параметрами є передовим у світі, дозволяє також науковцям та практикам переосмислити своє бачення місця АВС у системі вирішення спорів, розглядати АВС як широкий спектр способів, які здатні не тільки розвантажити судову систему, а й формувати культуру мирного вирішення спорів у суспільстві.

Список використаної літератури

1. D'Urso, L. (2018). Italy's "Required Initial Mediation Session": Bridging The Gap between Mandatory and Voluntary Mediation. *Alternatives to the High Cost of Litigation* (2001), 36(4), 49–58. <https://doi.org/10.1002/alt.21731>
2. H.Brown, A.Marriot. *ADR: principles and practice*. London. Sweet&Maxwell. 4th Ed.
3. ADR and Civil Justice, CJC ADR Working Group Final Report (November 2018) URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2018/12/CJC-ADR-Report-FINAL-Dec-2018.pdf>
4. The Civil Procedure rules URL: <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil>
5. Ahmed, M., & Arslan, F. (2020). Compelling parties to judicial early neutral evaluation but a missed opportunity for mediation: *Lomax v Lomax* [2019] EWCA Civ 1467. *Civil Justice Quarterly*, 39(1), 1–11.
6. *Lomax v Lomax* [2019] EWCA Civ 1467 URL: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2019/1467.html>
7. *Halsey v Milton Keynes General NHS Trust* *Steel v Joy* URL: [https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/2004/576.html&query=\(Halsey\)](https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/2004/576.html&query=(Halsey))

Стоянова Тетяна Анатоліївна

к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

НЕМОЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ, ЯК ОЗНАКА СПРАВ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Слід зазначити, що на відміну від наказного, спрощеного видів провадження, окреме провадження, як і загальне позовне, можна назвати дійсно особливим видом цивільного судочинства.

Як зазначає, ст. 293 ЦПК України, окреме провадження - це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про